

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN OYUN METNİ BULMA REHBERİ

Kemal ORUÇ *

Bir tiyatro ekibi kurdunuz veya var olan ekibinizle yeni sezonda bir oyun sahnelemek istiyorsunuz. Bu sebeple de şartlarınıza uygun bir oyun metni arayışına girdiniz...

Bu yazıda, size en uygun tiyatro oyununa nasıl karar vereceğiniz ve oyunun metnine nasıl ulaşacağınız anlatılacaktır.

Ekibinizin Özelliklerini Belirleyin

Size en uygun tiyatro oyununa karar verebilmek için öncelikle ekibinizin özelliklerini belirlemeniz gerekir.

Ekibin özelliklerini şu sorulara cevap vererek belirleyebilirsiniz:

- Ekibinizin türü ne? (Okul Tiyatrosu, Amatör Tiyatro, İşçi Tiyatrosu vb.)
- Ekibiniz kaç kişi?
- Ekibinizde kaç kadın, kaç erkek oyuncu var?
- Eğer gerekirse, bir oyunda birkaç farklı tipi/karakteri oynayabilecek oyuncu var mı?
- Oyuncuların oyunculuk konusunda eğitim durumu ne?
- Ekip üyelerinin diğer sanatlara yatkınlığı ne durumda?
- Oyunu kim yönetecek?
- Sahne, dekor, kostüm, ışık, müzik vb. teknik olanaklarınız neler?
- Ekipte teknik işleri yürütebilecek üyeleriniz var mı?
- Sahneleme için ayırdığınız bir bütçe var mı? Ne kadar?

Hedef Kitleniz ve Amacınız

Oyunu kime sahneleyeceğiniz çok önemlidir. Hedef kitlenize uygun olmayan bir oyun ne kadar iyi sahnelenmiş olursa olsun izleyiciler tarafından olumlu karşılanmayabilir.

Hedef kitlenizi belirleyeceğiniz yaş grupları şu şekildedir:

- **Çocukluk dönemi:** Okul öncesi(3-6 yaş), ilkokul(7-9 yaş), ortaokul(10-12 yaş)
- **Gençlik dönemi:** Ergenlik(12-15 yaş), ilk gençlik (16-21 yaş) uzamış gençlik (21-25 yaş)
- **Yetişkinler** (25-70 yaş)
- **Yaşlılar** (70 yaş ve üstü)

Hedef kitlenizi belirlediğinizde o yaş grubuna nasıl bir oyun sahnelemek istediğinizi belirleyebilmek için bir **amaç** edinmeniz gerekir.

Örnek: Lisedesiniz, okul tiyatrouz var ve amacınız, eğitimcilere ve velilere, eğitim sisteminin size verdiği zararı gösterebilmek. Böylesine ciddi bir konuyu, yetişkinlere en iyi şekilde ulaştırabileceğiniz tiyatro oyunu hangisi olabilir?

Oyunun Yaklaşımı, Türü ve Dramatik Mantığı

Sahnelemek istediğiniz oyunun yaklaşımı nasıl olacaktır?

Yaklaşımlar şu şekilde olabilir:

- Belli bir bölgeye ait ya da evrensel
- Objektif ya da subjektif
- Akılcı ya da duygusal
- Sakin ya da heyecanlı
- Soyut ya da somut
- Katharsis için ya da düşündürmek, tartışma yaratmak için
- Ölçülü ya da abartılı
- Romantik ya da gerçekçi
- Eğlenceli ya da öğretici

Bazı yaklaşımların birleştirilmesi olumlu(eğlenceli ve öğretici gibi), bazılarının birleştirilmesi ise olumsuz sonuçlar doğurabilir(ölçülü ve abartılı gibi).

Oyun türlerinin bazıları şunlardır:

- Trajedi
- Dram
- Komedi
- Pantomim
- Doğaçlama
- Müzikal

Ayrıca şu türleri de araştırmanızda yarar vardır:

- Klasik Tiyatro
- Romantik Tiyatro
- Doğalcı Tiyatro
- Simgeci Tiyatro
- Dışavurumcu Tiyatro
- Gerçekçi Tiyatro
- Epik Tiyatro
- Uyumsuz Tiyatro
- Ezilenlerin Tiyatrosu

Sahnelemek istediğiniz oyunun **dramatik mantığı** ne olacaktır?

Dramatik sanatlarda iki temel yöntem vardır:

- Kapalı biçim(benzetmeci/dramatik)
- Açık biçim(göstermeci/epik)

Hangi Oyunu Sahneleyeceğinizi Bilmiyorsanız

Ekibinizin özelliklerini belirlediniz, hedef kitleniz ve amacınız belli; oyunun türüne, yaklaşımına ve dramatik mantığına karar verdiniz; ama hangi oyunu sahneleyeceğinizi bilmiyorsunuz...

En önemli tavsiyemiz: Yazabiliyorsanız kendi oyununuzu yazın. Böylelikle hem sahneleme açısından daha rahat edersiniz hem de şartlarınıza en uygun oyun metnine sahip olursunuz.

Oyun yazımı için yararlanabileceğiniz tavsiye kitaplar şunlardır:

- Piyas Yazma Sanatı/ Lajos Egri
- Oyun Yazmak/ Steve Gooch
- Oyun Yazarlığı/ Hülya Nutku
- Dram Sanatı/ Özdemir Nutku
- Oyun Yazarı/ Özdemir Nutku
- Oyun ve Senaryo Yazma Tekniği/ Turgut Özakman

İnternette ulaşabileceğiniz “**Oyun Yazma Tekniği**” adlı makalemiz de işinize yarayacaktır.

Şayet oyun yazmak istemiyor ya da yazamıyorsanız, bu durumda en sağlıklı yöntem, ekip üyelerinin, ekibe ait bir tiyatro kitaplığı kurarak, eğitim sürecinde ve sonrasında düzenli okuma çalışmaları yapması, okudukları oyunları tartışması ve bütün bunların sonunda gelecek sezonlarda sahneleyebilecekleri, şartlara uygun oyunlardan oluşan bir **repertuar** oluşturmasıdır.

Şayet bir repertuarınız yoksa, bu durumda yapmanız gerekenler şunlardır:

- Özellikle tiyatro kitabı basan yayınevlerine başvurarak basılan kitapların özetini ve özelliklerini anlatan kataloglar edinebilirsiniz. (Sadece tiyatro kitapları yayınlayan **Mitos Boyut Yayınevi**, her yıl güncellenen oyun katalogları basmakta ve bu katalogları ücretsiz olarak dağıtmaktadır. Bu katalog yayınevinin Facebook grubunda da yayınlanmıştır.)

Ekibinizin tüm özelliklerini, hedef kitlenizi ve amacınızı sunmak şartıyla;

- Yayınevi çalışanlarından kitap önerisi isteyebilirsiniz.

- Bir dramaturgdan, oyun yazarından, yönetmenden, tiyatro eğitimcisinden ya da alana hakim bir oyuncudan tavsiye isteyebilirsiniz.

Tavsiye edilen oyun metinleri şayet kitap olarak basılmışsa mutlaka satın alın ve gelecek yıllarda tekrar yararlanmak üzere kitaplığınızda sürekli bulundurun.

Size önerilen tüm oyunları okuyun. Oyun her şeye rağmen şartlarınıza uygun değilse de üzülmezin. En azından bir oyun daha okumuş ve alana biraz daha hakim olmuşsunuz demektir.

Oyun Metinlerine Nasıl Ulaşırsınız?

Daha önce okumuş, sahnelemiş, izlemiş olduğunuz ya da size önerilmiş olan oyun metnine şu yollarla ulaşabilirsiniz:

- Kitabevlerine uğrayın. Böylece diğer yayınları da görmüş olursunuz.
- Yayınevlerine uğrayın. Yayınevlerinden kitapları indirimli olarak satın alma imkanınız olabilir.
- Çevrenizde kitabevi ya da yayınevi yoksa kitabı internetten satın alabilirsiniz. Artık internet kitapçıları satın aldığınız kitapları dünyanın her noktasına kargoyla gönderebilmektedir.
- Google'a oyunun adını örnekteki gibi tırnak içinde yazmanız işinizi kolaylaştırır:

"Sezuan'ın İyi İnsanı", "kitap"

- Şayet oyun metni yayınlanmadıysa oyunun bir kopyasını yazarından isteyebilirsiniz. Yazar uygun görürse oyunun kopyasını elden verir ya da posta yoluyla size gönderebilir.
- Devlet Tiyatroları, Şehir Tiyatroları ya da özel tiyatroların dramaturgi birimine başvurarak oyunun bir kopyasını edinebilirsiniz.

Dikkat Etmeniz Gerekenler

- Yazar oyunun metnini paylaşmayacağınıza dair sizden güvence isteyebilir. Paylaşma olasılığı daha yüksek olduğu ya da e-posta hesabının ele geçirilmesi ihtimali olduğu için yazarlar oyun metnini e-posta yoluyla göndermez.
- Genellikle izleyiciden ücret talep etmeden oyun sahneleyen tiyatrolardan yazarlar telif hakkı istemez. Oyununu telif hakkı ödemediğiniz yazara, onu gösteriye davet ederek ya da ona oyunun videosunu ve afişini göndererek teşekkür edebilirsiniz.
- Şayet oyunu ücretli sahneliyorsanız yazara telif hakkı ödemek zorundasınız.
- Bulduğunuz oyun metni kısmen şartlarınıza uygun olabilir. Şartlarınıza tamamen uygun hale getirmek için, şayet yazarı yaşıyorsa, yazarından, yaşamıyorsa oyunun temsilcisinden izin alarak oyunu uyarlayabilirsiniz.

Bunları Yapmayın

- Şartlarınızı belirtmeden oyun önerisi isteğinde bulunmayın.
- Öneri istediğiniz kişiden yanıt gelmediyse ya da olumsuz yanıt geldiye kaba bir cevap vermeyin. (Bir sezonda yüzlerce öneri isteği alan kişiler olabilir.)
- Kimseden kitaplığındaki kitabı göndermesini istemeyin. Sanatçıların kitaplıkları onların arşivleridir. Sanatçılar uzun yıllar boyunca oluşturdukları arşivlerini bozmak istemezler.
- Oyun yazarları çoğunlukla yazdıkları kitaptan para kazanmazlar. Ancak kitap olarak basılmışsa, oyunun, yazara telif hakkı ödenerek, tiyatrolar tarafından sahnelenme olasılığı artar. Basılan bir kitap da satılıyorsa yayınevi o yazarın diğer kitaplarını da basmak ister. Bu sebeple basılmış bir oyun kitabını hiçbir şekilde e-posta yoluyla istemeyin. Mutlaka satın alın.
- Bir kitabı taratarak ya da bilgisayar ortamında yazarak internette paylaşmayın. Bu korsancılıktır ve suça girer. En önemlisi, emeğe saygısızlıktır. Başkasından da bunu yapmasını istemeyin.
- Bir öneri isterken sadece "Komedi olsun" ya da "Kalabalık olsun" gibi şeyler yazarsanız muhtemelen cevap alamazsınız.
- Oyun önerisi isteğinde detaylandırmanızı makul koşullara göre yapın. Aksi takdirde şöyle bir cevap alabilirsiniz: "*Henüz istediğiniz özellikte bir oyun yazılmadı.*"
- Tiyatroda tembelliğin yeri yoktur. Hiç çalışmadan, başkalarından sizin yerinize oyun okumasını, bir kitabı satın alıp size göndermesini, oyunun analizini yapmasını vs.

istemeyin. Şayet oyun sahnelemek istiyorsanız bütün işi üstleneceksiniz demektir. Ancak elinizden geleni yaptıktan sonra eksikleri görebilmek için destek isteyebilirsiniz.

- Tiyatro emekçileri çoğunlukla yoğundur. Onların yoğunluğunu düşünerek destek talep edin. Gereksiz ayrıntılarla zaman çalmayın.
- Sosyal bir proje gerçekleştiriyorsanız, sanatçılar size vakti olduğu sürece ve isterse gönüllü olarak destek olabilir. Size destek olmak istemezlerse onları kötülemeyin.
- Tiyatro emekçilerini, herhangi bir ücret talep etmeden herkesin yardımına koşan yardımseverler olarak görmeyin. Tiyatro bir meslektir ve bu mesleği icra edenlerden emek talep ediyorsanız bu emeğin karşılığını vermelisiniz.

* Tiyatro Eğitim Derneği Başkanı

www.kemaloruc.net

11.11.2013